

On todella kysymys enemmästä

TIMO JUNKKAALA

John Vikström esitti (TA 3/2010) toivomuksen, että virkakysymyksessä päästäisiin eteenpäin piispojen ja herätysliikejohtajien yhteisen tahdonilmaisun pohjalta. Toivomukseen on helppo yhtyä. Esitän seuraavassa muutaman kommentin Vikströmin perusteelliseen puheenvuoroon, ja oman arvioni siitä, miten umpikujasta voitaisiin päästä.

Vikströmin perusväite on: Koska olemme luopuneet Raamatun yleisestä patriarkaalisuudesta, olisi johdonmukaista luopua myös naispappeuden torjunnasta. Hän kyseenalaistaa naispappeuden torjuntaa koskevan uuden tulkinnan, joka olisi valmis luopumaan vaatimasta naisen alamaisuutta yleensä mutta pitäisi kuitenkin kiinni siitä, ettei nainen kuitenkaan voi toimia pappisvirassa.

Toiseksi Vikström ottaa esille myös kirkkomme päätökseen voimakkaasti vaikuttaneen käsityksen uskon alaan kuuluvien muuttumattomien ja rakkaiden alaan kuuluvien muuttuvien asioiden välillä. Tätä näkökohtaa, jonka väitettiin olevan peräisin Lutherilta, sovellettiin niin, että viran sukupuoli kuuluu jälkimmäiseen. Kolmanneksi Vikström esittää joitakin roomalaiskatolisen kirkon viimeaikaiseen kehitykseen liittyviä näkökohtia. Lopuksi hän esittää toivomuksen, että eteenpäin päästäisiin piispojen ja herätysliikejärjestöjen edustajien keväällä 2009 julkaiseman yhteisen tahdonilmaisun ja Gamalielin vanhan hyvän neuvon (Ap. t. 5:38b–9) pohjalta.

Kommentoin kirjoitusta käännettyssä järjestyksessä. Gamalielin neuvon näyttää liittyvän ajatus, että annettaisiin ajan – ja Jumalan – näyttää, mikä ”kukistuu itsestään” ja mikä osoittautuu Jumalan

tahdon mukaiseksi. Muistaakseni Vikström suosittelee tätä jo silloin, kun naispappeus toteutettiin. Olisi mielenkiintoista pohtia, mitkä voisivat olla ne seikat, joista voisimme nyt päätellä, oliko päätös oikea. En ota esiin lukuja kirkon kehityksestä viimeksi kuluneen 25 vuoden ajalta, ettei minun sanota väittävän, että koko murheellinen kehitys olisi naispappeuden syytä. Niin ei tietenkään ole. Mutta tuskin voidaan myöskään sanoa, että koettu kehitys kertoisi Jumalan erityisesti siunanneen kirkkoamme hengellisellä uudistuksella ja kasvulla viime vuosikymmeninä.

On mukava nähdä, että joku pitää herätysliikkeen edustajien ja piispojen tahdonilmaisua myönteisenä asiana. Tällaiset yrityksethän saavat yleensä osakseen vain arvostelua ja tuomioita kaikilta osapuolilta. Kun arvioidaan tuon tekstin merkitystä, on syytä muistaa, että sen tavoitteena oli sanoa, miten vanhalla virkakannalla olevat voisivat yhä pysyä kirkossa ja kokea kirkon omakseen. Vikströmin siteeraaman kohdan lisäksi tahdonilmaisussa esitettiin toivomus, että ketään ei syrjittäisi vakaumuksen tai virkanäkemyksen tähden ja että myös vanhalla virkakannalla olevat järjestöt voitaisiin nähdä osana kirkkoa niin että ne voisivat tuoda oman panoksensa seurakuntaelämän uudistamiseen. Seurakunnat voivat siis tuon tahdonilmaisun mukaan tehdä yhteistyötä myös vanhalla kannalla olevien herätysliikejärjestöjen kanssa ja antaa niille tiloja kirkkopyhiä ja muita tilaisuuksia varten.

Tavoitteena ei ollut, että ketään pakotettaisiin toimimaan vastoin vakaamustaan, vaan että voitai-

siin erilaisia vakaumuksia kunnioittaen elää samassa kirkossa. Kun perinteisellä virkakannalla olevat saattoivat ilmaista, että yhteistyössä seurakuntien kanssa noudatetaan kirkon virkaratkaisua ja paikallisseurakuntien käytäntöä, he sisällyttivät virkaratkaisuun myös kirkolliskokouksen kuuluisan ponnien. Sen mukaan myös naispappeuteen torjuvasti suhtautuvilla tulee olla toimintavapaus kirkossa. Paikallisseurakuntien käytännön noudattamisella tarkoitettiin sitä, ettei vierailija voi sanella, miten seurakunnassa toimitaan. Ne, jotka eivät katso voivansa toimia yhteistyössä, väistyvät.

Vuosikymmenet ennen Heikan komitean mietintöä ja piispojen selontekoa osoittivat, että toiminta samassa kirkossa sujui hyvin siellä, missä keskinäinen kunnioitus vallitsi. Valitettavasti nuo kaksi mainittua tekstiä kärjistyivät tilanteen. Helpommaksi ei asiaa ole tehnyt se, että rintaman molemmilla puolilla on ollut niitä, jotka ovat käyttäytyneet epäasiallisesti. Kirkolliskokouksen ponnesta ja edellä mainitusta tahdonilmauksesta on helppo unohtaa muistutus, että kaikki olemme yhdessä vastuussa siitä, että pyrimme voittamaan vaikeudet toisella tavalla ajattelevien vakaumusta kunnioittaen ja kirkon kykyä varjellen.

Koska en riittävästi tunne roomalaiskatolisen kirkon viimeaikaista kehitystä, jätän sen kohdan Vikströmin tekstistä viisaammille. Kysymyksen uskon ja rakkauden piiriin kuuluvien asioiden erittelystä on parissakymmenessä vuodessa tullut uutta valoa. Nuoret pätevät tutkijat ovat osoittaneet, ettei tällainen asioiden erottaminen siinä merkityksessä, että toinen sisältäisi pysyviä ja toinen muuttuvia ohjeita, ole suinkaan ongelmaton. Ilmeisesti moni vanhempikin on alkanut epäillä tuon haravan pätevyyttä, kun se näyttää nyt soveltuvan muun muassa raamatullisen avioliittokäsityksen muuttamiseen. Onko siis pikemminkin kysyttävä, mitä johtopäätöksiä pitäisi tehdä siitä, että naispappeuden hyväksyminen perustui keskeiseltä osaltaan sellaisen teologisen mallin varaan, joka ei näy olevan kestävällä pohjalla?

Vikströmin pääkysymys on eittämättä naispappeuden torjujille vaikea. Jos luovutaan patriarkaalisuudesta yleensä, eikö tulisi luopua myös naispap-

peuden vastustamisesta? Kysymys miehen ja naisen erilaisuudesta ja eri tehtävistä on arka erityisesti tällaisena naisemansipaation ja feminismin aikana.

Naispappeuden torjujien päävastaus lienee se, ettei olla valmiita luopumaan Raamatusta missään kohdin. Kirkko on kutsuttu seuraamaan Herraansa ja hänen sanaansa myös tällaisena aikana ja niissäkin asioissa, joissa se ei saa oman aikansa yleistä hyväksymistä. Vikström perustelee naispappeuden hyväksymistä sillä, että se on johdonmukainen seuraus kehityksestä, jonka vaiheita ovat olleet muun muassa naisten äänioikeus ja kanttorin oikeudet. Raamattu ei kuitenkaan puhu tällaisista asioista mitään. Sen sijaan Raamatussa puhutaan seurakunnan johtajan ja kaitsijan tehtävästä ja annetaan ohjeita jumalanpalveluselämään. Jos Raamattua on joskus käytetty tavalla, jota nyt pidämme vääränä, siitä ei pitäisi seurata, että nyt pidättäydymme kokonaan vetoamasta Raamattuun.

Vikströmin lähtökohta, jonka mukaan Uuden testamentin aikana olisi vallinnut kaikille aloille ulottunut patriarkalismi, josta sitten vähitellen on luovuttu, on asioiden yksinkertaistamista. Siihenkin aikaan oli naishallitsijoita, jopa juutalaisten keskuudessa (Alexandra). Pakanauskonnoissa oli naispappeja. Jeesus ja alkukirkko mursivat monin tavoin patriarkaalisia malleja. Paavali purki sekä rodulliset ja uskonnolliset että sukupuolten väliset raja-aidat. Magdalan Maria oli ylösnousemuksen todistaja ja varhaiskirkossa monilla naisilla (Lydia, Foibe ja Priska) oli merkittävä paikka. Naispappeuden torjujat kysyvät, mikä johtopäätös on tehtävä siitä, että tästä kaikesta huolimatta Jeesus ei valinnut apostoleiksi naisia eikä alkukirkko tehnyt heistä seurakunnan johtajia ja kaitsijoita.

Vikström sanoo, ettei Jeesus antanut määräystä joka ”ehdottomasti ja kiistatta sulkisi naiset johtojumalanpalvelustehtävien ulkopuolelle” ja ettei myöskään ole mitään apostolista määräystä seurakunnan kaitsijan sukupuolesta. Ehkä niin, mutta onkin kysyttävä, kumpi ratkaisu on perustellumpi koko Uuden testamentin todistuksen ja alkukirkon mallin mukaan.

Vikströmin mukaan sellainen raamatuntulkinta, jossa irrotetaan virkakysymys muusta alamai-

suusajattelusta, on uutuus. Tässä hän lienee ainakin osaksi oikeassa. Kirkko on aina joutunut vanhalta pohjalta ratkaisemaan myös uusia kysymyksiä. Yhtä lailla uutuutena voidaan pitää myös naispappeutta. Sitä alettiin ajaa 1950-luvun puolivälissä yhteiskunnallisen tasa-arvoajattelun inspiroimana. Hankkeelle on ollut vaikea löytää tukea Raamatusta tai kirkon perinteestä. Raamatulliseksi perusteeksi ei tahdo riittää se, että Jeesuksen puheista ei löydy kohtia, joissa hän sitä ehdottomasti ja kiistatta vastustaisi.

Näyttää siltä, että virkakysymyksessä on vastakkain kaksi näkemystä, joista molempia voidaan pitää omista lähtökohdistaan johdonmukaisina. Toisen mukaan yhteiskunnallinen kehitys on vienyt siihen, ettei ole perusteita pitää kiinni naisen alamaisuudesta ja on siksi johdonmukaista hyväksyä naispappeus. Toisen mukaan luomisjärjestys, apostolien valinta, Paavalin kirjeet ja kaikki muukin, mitä tiedämme varhaiskirkosta, puhuu sen puolesta, että seurakunnan johtajan ja messusta vastaavan virka kuuluu miehelle.

Kun edelliset ottavat lähtökohdaksi yhteiskunnallisen muutoksen ja tulkitsevat Raamattua sen läpi, jälkimmäiset lähtevät Raamatun sanasta ja arvioivat yhteiskunnan kehitystä sen valossa. Edelliset ovat valmiit luopumaan sellaisista Raamatun ja kristillisen perinteen näkemyksistä, joita ei nykykäsitysten mukaan voida puolustaa. Jälkimmäiset haluavat noudattaa Raamattua siinäkin, missä se joutuu ristiriitaan aikamme käsitysten kanssa. Jokaisen on ratkaistava, kumpaa lähtökohtaa pitää oikeana.

Yhteisymmärrystä näyttää olevan mahdotonta saavuttaa. Kysymykseksi jää, voidaanko silti toimia samassa kirkossa. Voisi luulla, että sellaiselle olisi edellytyksiä, kun kirkon johto nyt enemmän kuin koskaan kuuluttaa suvaitsevaisuutta, erilaisuuden hyväksymistä ja vähemmistöjen oikeuksia. Jostain syystä tuo kaikki ulottuu muihin suuntiin paitsi omalle takapihalle, jossa yksi porukka haluaisi rakentaa kirkkoa Raamatun ja tunnustuksen vanhalla pohjalla.

Muualla hämmästellään sitä, että Suomessa papit pannaan oikeussaleihin ja viralta. Tanskassa

on mahdollista perustaa omia seurakuntia kirkon sisällä, Norjassa pappeja vihitään seurakunnissa ja Englannissa on omat piispat perinteisen näkemysten edustajia varten. Miten tämä asia voi olla niin vaikea meillä?

Miten ongelma olisi siis ratkaistavissa? Piispat ovat toivoneet, että vanhalla kannalla oleville löytyisi sellaisia työpaikkoja, joissa yhteistyöongelmita voitaisiin välttyä. On useita kristillisiä järjestöjä, jotka mielellään ottavat palvelukseensa perinteisen virkanäkemyksen omaavia. Järjestöt eivät edellytä yhteisvihkimyksestä kieltäytymistä, mutta piispojen toivoisi löytävän ratkaisun, jolla he voisivat tulla myös niitä vastaan, jotka eivät koe yhteisvihkimystä mahdolliseksi.

Naispappeuden torjuijen on vaikea joustaa, koska heille asia on raamattukysymys. Luterilainen kirkko syntyi siitä vakaumuksesta, ettei ole hyvää toimia Jumalan sanaan sidottua omaatuntoa vastaan. Toisella puolella voisi käsittääkseni olla edellytyksiä joustaa. Tuntuisi että olisi perusteita ajatella, että käytäntö, joka on ollut vallitseva kirkon historian ensimmäiset 1950 vuotta ja jota edelleen kristikunnan enemmistö noudattaa, olisi edelleen luvallinen Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa.

Piispat voisivat yrittää löytää ratkaisun tähän umpikujaan, koska vanha virkakanta ei heidän mielestään ole harhaoppi. Voisiko Paavali tulla avuksi? Hän kirjoittaa, että vahvojen tulee tulla heikkoja vastaan, jotta kenenkään ei tarvitsisi toimia vastoin omaatuntoaan.

Vikström otsikoi kirjoituksensa sanoilla ”On kysymys enemmästä”. Niin todella on. Esille on noussut uusia kysymyksiä. Kristillinen avioliittokäsitys on murtumassa. Kirkon johdossa on esitetty hämmästyttäviä mielipiteitä uskontunnustuksesta. Synodaalikirjassa opetetaan, ettei Raamattuun voi vedota, koska Raamattu ei sano mitään.

Voitaisiinko jo nähdä, ettei vanha virkakanta ole tämän kirkon suurin ongelma?